

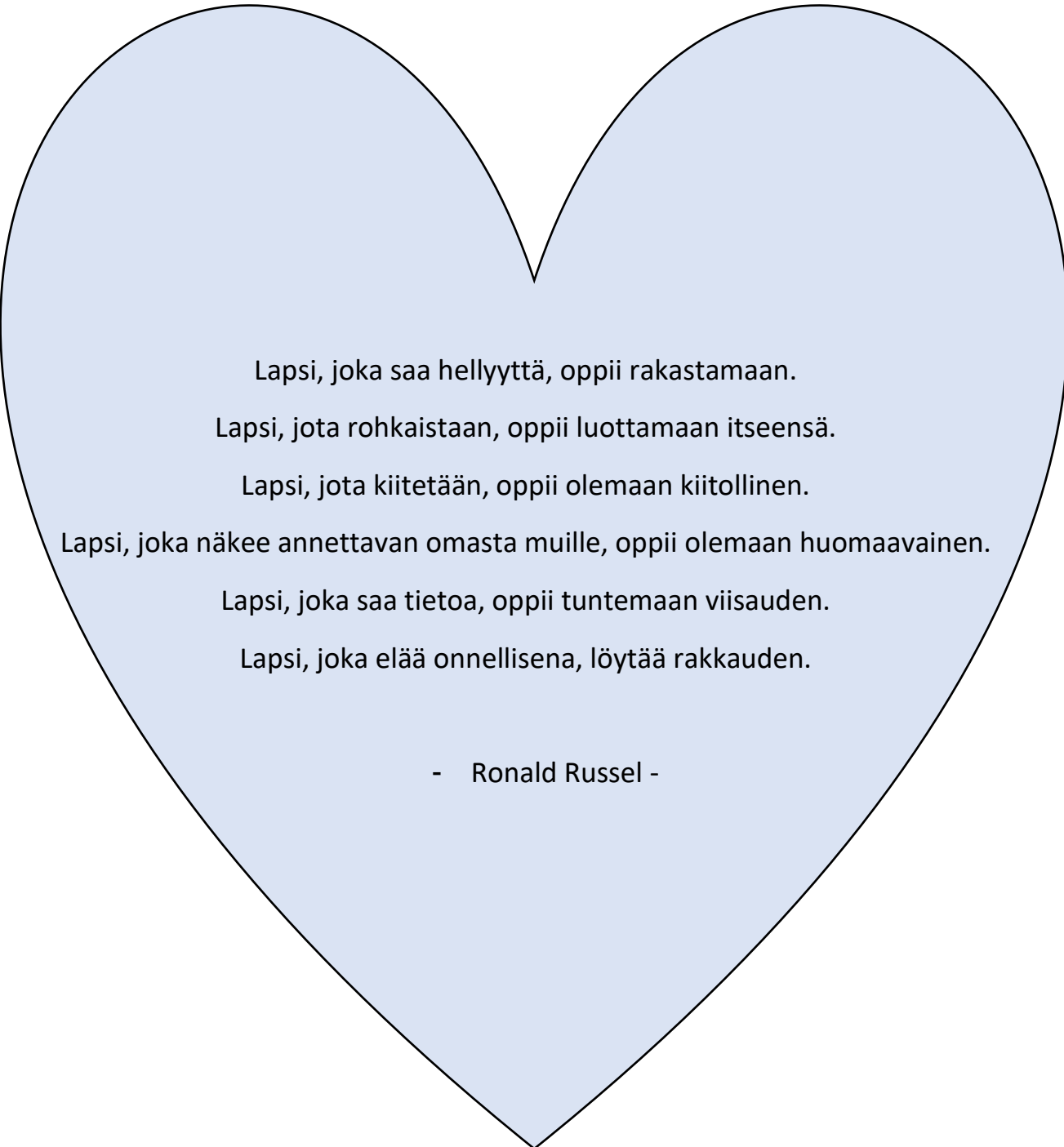
PEDAGOGISEN DOKUMENTOINNIN TYÖKALUPAKKI -KANSIO

Heinävaaran päiväkoti

Karelia AMK, marraskuu 2020

Sini Luukkonen ja Miia Pölönen

Lapsi, joka saa hellyyttä, oppii rakastamaan.

Lapsi, jota rohkaistaan, oppii luottamaan itseensä.

Lapsi, jota kiitetään, oppii olemaan kiitollinen.

Lapsi, joka näkee annettavan omasta muille, oppii olemaan huomaavainen.

Lapsi, joka saa tietoa, oppii tuntemaan viisauden.

Lapsi, joka elää onnellisena, löytää rakkauden.

- Ronald Russel -

SISÄLLYSLUETTELO

1. TEORIAA ARKEEN

PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI KÄSITTEENÄ.....	3
PEDAGOGISEN DOKUMENTOINNIN PROSESSI.....	4
LASTEN OSALLISUUS PEDAGOGISESSA DOKUMENTOINNISSA.....	6
PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI ARJESSA YKSILÖN JA RYHMÄN KANSSA TEHTYNÄ.....	7

2. TYÖKALUPAKIN MENETELMÄT

MINUN KASVUNKANSIONI	8
MINUN VAHVUUTENI	12
RYHMÄN HYVÄN MIELEN SEINÄ	15
RYHMÄN YHTEINEN PROJEKTI	18

3. OMIA IDEOITAMME PEDAGOGISEEN DOKUMENTOINTIIN

4. LÄHDELUETTELO

1. TEORIAA ARKEEN

PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI KÄSITTEENÄ

Pedagoginen dokumentointi...

- ... on yksi varhaiskasvatuksen keskeisistä työmenetelmistä. Sen tavoitteena on vahvistaa varhaiskasvatuksen suunnittelua, toteuttamista, arviointia ja kehittämistä.
- ... on jatkuva prosessi. Siinä havaintojen, dokumenttien ja niiden vuorovaikutuksellisen tulokinnan kautta pyritään muodostamaan ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Se on osa varhaiskasvatuksen arkista toimintaa, jota toteutetaan yhdessä lasten kanssa.
- ... on suunnitelmallista toimintaa, joka vaatii sitoutumista ja yhteisiä sopimuksia sekä vastuunjakoja (liite 1.).
- ... voi olla arjessa esimerkiksi lapsen toiminnan tarkastelua havainnoimalla, muistiin kirjaamalla, häntä haastatteleamalla tai lapsen toimintaa kuvaamalla. Lapsi voi myös itse dokumentoida itselleen tärkeitä asioita hänelle soveltuvilla tavoilla, kuten kuvaamalla, piirtämällä tai kirjoittamalla.
- ... mahdollistaa tuntemaan yksittäistä lasta entistä paremmin sekä ymmärtämään lasten välisiä suhteita. Sen avulla saadaan tietoa lapsen elämästä, kiinnostuksen kohteista, oppimisesta ja tarpeista. Se on väline tuottaa uutta tietoa myös koko lapsiryhmän toiminnasta.
- ... mahdollistaa huoltajien osallisuuden oman lapsensa varhaiskasvatusarkeen.
- ... auttaa ymmärtämään paremmin varhaiskasvattajien ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta.
- ... auttaa luomaan yhteistä ymmärrystä siitä, mikä varhaiskasvatuksessa on tärkeää ja keskeistä.
- ... on varhaiskasvatustoiminnan suunnittelun perusta sekä keskeinen osa pedagogisen toiminnan arviointia. Pedagogisen dokumentoinnin avulla saatuja tietoja voidaan hyödyntää esimerkiksi muokkaamalla oppimisympäristöjä, menetelmiä sekä toiminnan sisältöjä lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaaviksi.
- ... on keskeinen osa henkilöstön itsearviointia ja heidän ammatillista kehittymistään.

PEDAGOGISEN DOKUMENTOINNIN PROSESSI

- Prosessista voidaan erottaa viisi vaihetta, jotka tekevät dokumentoinnista nimenomaan pedagogisen prosessin: **kysyminen, dokumentointi, tulkitseminen, johtopäätösten tekeminen ja toiminnan muuttaminen:**
  - 1) Prosessi alkaa, kun varhaiskasvattajat kiinnittävät huomiota tietoisesti joihinkin ilmiöihin, tapahtumiin tai puheenaiheisiin omassa lapsiryhmässä tai omassa toiminnassa. Heille syntyy halu ymmärtää näitä tapahtumia ja ilmiöitä sekä kehittää varhaiskasvatustoimintaa entistä lapsilähtöisemmäksi. Tämän vaiheen tulee olla vuorovaikutteinen ja lapsella tulee olla mahdollisuus suunnata keskustelua itselleen mielekkääseen suuntaan. Havainnointia ja dokumentointia aletaan suunnata erilaisten **pedagogisten kysymysten** kautta.
  - 2) Toisessa vaiheessa kerätään **havainnoimalla ja dokumentoimalla** näkökulmia ryhmän tai yksittäisen lapsen tilanteesta edellä mietittyjen kysymysten mukaisesti.
  - 3) Prosessin kolmannessa vaiheessa asioita pohditaan kerättyjen ja tuotettujen dokumenttien, kuten valokuvien ja piirustusten, avulla. Niiden kautta tulkitaan prosessin alussa esitetyjä kysymyksiä tai esiin nousevia, uusia kysymyksiä.
  - 4) Neljännessä vaiheessa tehdään **johtopäätöksiä**, jotka pohjautuvat tulkintoihin.
  - 5) Prosessin viimeisessä vaiheessa **toimintaa muutetaan** näiden johtopäätösten perusteella.
- Pedagogisen dokumentoinnin prosessi ei kuitenkaan käytännössä etene näin suoraviivaisesti, vaan erilaisia prosesseja on käynnissä päällekkäin ja osa dokumentoitavista asioista on monimutkaisia.

Pedagogisen dokumentoinnin prosessin malli

Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen, E. 2018. Käytetty tässä työkalupakissa mukailleen.

LASTEN OSALLISUUS

PEDAGOGISESSA DOKUMENTOINNISSA

- Pedagoginen dokumentointi syvenee, kun toimintaa suunnitellaan, kehitetään ja arvioidaan yhdessä lasten sekä huoltajien kanssa.
- Pedagogisen dokumentoinnin tehtävänä ei ole arvioida lasta tai hänen toimintaansa, vaan lisätä lasten osallisuutta ja pyrkiä ymmärtämään lasten näkemyksiä vuorovaikutuksessa heidän kanssaan.
- Lasten ollessa osallisina he muuttuvat dokumentoinnin kohteista itse tekijöiksi ja ovat näin aktiivisia toimijoita, jolloin valta lasten ja aikuisten välillä jakautuu tasaisemmin.
- Parhaimmillaan pedagoginen dokumentointi on osallistuvaa demokratiaa, jossa kaikilla on oikeus ja mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.
- Lasten osallisuus pedagogiseen dokumentointiin vahvistaa lasten identiteettiä, antaa arvon lasten mielipiteille sekä tekee heidän mielipiteistään merkityksellisiä. Lasten sosioemotionaalinen hyvinvointi, elinikäisen oppimisen taidot, itseluottamus ja kokemus ympäristöön vaikuttamisesta vahvistuvat osallisuuden myötä.
- Osallisuudelle myönteistä ilmapiiriä voidaan rakentaa esimerkiksi dokumentoimalla yhteisiä projekteja, saduttamalla, tuumaustauoilla ja kuvaamalla arjen askareita.

PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI ARJESSA

YKSILÖN JA RYHMÄN KANSSA TEHTYNÄ

Yksilön tasolla pedagoginen dokumentointi...

- ...rakentaa yksittäisen lapsen omaa varhaiskasvatuspolkua. Kerättyjen dokumenttien avulla päästään sisälle lapsen hyvinvointiin ja oppimiseen. Dokumenttien tarkastelu yhdessä lapsen, huoltajien sekä muiden varhaiskasvattajien kanssa auttaa löytämään erilaisia näkökulmia ja luo kokonaisvaltaisen kuvan lapsen elämästä.
- ...mahdollistaa yksittäisen lapsen elämään ja ajatuksiin tutustumisen sekä tietojen keräämisen hänen kokemuksistaan, osaamisestaan ja tarpeistaan.
- ...mahdollistuu, kun varhaiskasvattaja asettuu lapsen saataville ja vuorovaikutukseen hänen kanssaan katsoen, kuunnellen ja keskustellen hyväksyvästi, tasa-arvoisesti ja lasta arvostaen.

Koko lapsiryhmän tasolla pedagoginen dokumentointi...

- ...on keino, jonka avulla saadaan selville ja näkyviksi lapsiryhmän mielenkiinnon kohteet sekä yhteisten oppimis- ja tutkimisprosessien mahdolliset aiheet.
- ...mahdollistaa lapsilähtöisen toiminnan suunnittelun ja kehittämisen, joka pohjautuu lasten tarpeisiin ja mielenkiinnonkohteisiin.
- ...mahdollistaa arjen käytäntöjen katsomisen lasten näkökulmasta sekä käytänteiden kehittämisen.
- ...auttaa varhaiskasvattajia ymmärtämään paremmin lasten vertaissuhteita.
- ...vaatii aktiivista reflektointia varhaiskasvattajien tiimin sekä lasten ja varhaiskasvattajien kesken.

2. TYÖKALUPAKIN MENETELMÄT

MENETELMÄ 1: MINUN KASVUNKANSIONI

Menetelmän punainen lanka: Tavoitteena on kuvata päiväkodin arkea sekä lapsen kokemusmaailmaa ja opittuja asioita lapsen näköisesti. Kasvunkansio jaotellaan hyvinvoinnin supervoimien (liite 2) mukaisesti viiteen eri osa-alueeseen. Tavoitteena on myös, että lapsen henkilökohtainen kasvunkansio on monipuolinen ja jäsenelty kokonaisuus, jota voidaan käyttää pedagogisen dokumentoinnin työvälineenä.

KYSYMYKSET: KYSYKÄÄ TÄRKEIMMÄT KYSYMYKSET JA RAJATKAA AIHETTA YHDESSÄ LASTEN KANSSA.

Tutustutaan tiimissä aikuisten kanssa hyvinvoinnin supervoimiin. Avataan ne mahdollisuuksien mukaan arjessa myös lapsille lasten tasoisesti.

- Myönteiset tunteet: ”Minä olen iloinen, tyytyväinen ja innostunut!”
- Toimintaan sitoutuminen: ”Minä keskityn ja uppoudun tekemiseeni!”
- Välittävät ihmissuhteet: ”Minulla on hyvä olla lähellä olevien ihmisten kanssa!”
- Merkityksellisyyden kokemukset: ”Saun vaikuttaa arkeeni sekä käyttää vahvuuksiani!”
- Saavuttaminen: ”Saun kokea onnistumista ja tähtihetkiä!”

Mietittäviä kysymyksiä:

- Millaisia tuotoksia kansioon halutaan vuoden aikana kerätä?
- Mihin asioihin arjessa kiinnitetään huomiota? Mihin keskitytään?
- Kuinka paljon kasvunkansioon tallennetaan materiaalia?
- Miten aikataulutetaan eri aihealueiden käsitteleminen toimintakauden aikana?

DOKUMENTOINTI: KERÄTKÄÄ TIETOA, JOHTOLANKOJA JA VASTAUKSIA SEKÄ DOKUMENTOIKAA AKTIIVISESTI YHDESSÄ LASTEN KANSSA.

Jaetaan kunkin lapsen kasvunkansio välilehdillä viiteen eri osa-alueeseen (liite 3). Kerätään eri tavoin tuotettuja dokumentteja eli esimerkiksi lasten askarteluja, sadutuksia, haastatteluja, valokuvia ja qr-koodeja eri osa-alueisiin liittyen. Vinkkejä välilehtien tuotoksiin:

- Myönteiset tunteet
  - Minä rakastan...
  - Minulla on turvallinen olo, kun...
  - Olen iloinen ja hymyilen, kun...
- Toimintaan sitoutuminen
  - Olen innostunut, kun...
  - Minun lempileikkini...
  - Minä rauhoitun, kun...
- Välittävät ihmissuhteet
  - Hyvä kaveri on...
  - Turvallinen aikuinen on...
  - Jos joudun riitatilanteeseen...
- Merkityksellisyyden kokemukset
  - Mitä olen oppinut... Minun vahvuuteni ovat...
  - Minä toivon...
  - Minä saan päättää näistä asioista...
- Saavuttaminen
  - Minun tähtihetkeni...
  - Olen ollut sinnikäs....
  - Kun epäonnistun...

Kirjoitetaan lapsen töihin hänen oma näkemyksensä ja ajatuksensa.

TULKINNAT: REFLEKTOIKAA, LUOKAA TULKINTOJA JA VASTAUKSIA YHDESSÄ LASTEN KANSSA.

Pysähdytään lasten tuotosten äärelle:

- Kuullaan lapsia ja annetaan heidän kertoa. Kirjataan muistiin lasten kertomaa. Esitetään tarkentavia kysymyksiä. Kiinnostutaan lapsesta.
- Aikuisten tiimeissä tarkastellaan lasten tuotoksia ja kertomuksia. Löydetään niiden avulla lasten vahvuuksia ja mielenkiinnonkohteita sekä asioita, joita kehittämällä voidaan lasten hyvinvointia lisätä.
- Vasukeskusteluissa lisätään konkreettisten tuotosten avulla vanhempien tietoisuutta lapsesta ja luodaan yhteistä ymmärrystä lapsen maailmasta.

JOHTOPÄÄTÖKSET: LUOKAA YHTEISTÄ YMMÄRRYSTÄ JA SUUNNATKAA NIIDEN POHJALTA KATSETTA TULEVAISUUTEEN.

Mietitään yhdessä lasten kanssa sekä aikuisten tiimissä

- Mitä lapsi tekee mielellään? Mitä lapsi haluaa tehdä lisää?
- Mitä lapsi jo osaa? Mitä hän haluaa oppia lisää?
- Mietitään, tarvitseeko lapsi oppimisen ja kasvun tueksi jotain uutta?
- Tarvitseeko oppimisympäristöä ja toimintamenetelmiä muokata?

Pohditaan kasvunkansion toimivuutta

- Miten vastuunjaot ja aikataulutukset ovat toimineet?
- Onko kaikkia osa-alueita käsitelty arjessa tasapuolisesti? Pitäisikö jotain osa-alueista korostaa jatkossa enemmän?
- Onko kasvunkansioon tallennetut dokumentit monipuolisesti tuotettuja? Mitä voidaan tehdä uudella tavalla? Millä tavalla?
- Tarvitaanko kasvunkansioon oma välilehti niille tuotoksille, jotka eivät luontevasti kuulu supervoimien otsakkeiden alle?

MUUTOKSET TOIMINNASSA: KEHITTÄKÄÄ TOIMINTAA YHDESSÄ LASTEN KANSSA LUOMALLA UUSIA SISÄLTÖJÄ, TAVOITTEITA JA KÄYTTÄMÄLLÄ UUSIA MENETELMIÄ.

Muokataan yhteisten huomioiden ja sopimusten pohjalta kasvunkansioiden tekemiseen liittyviä käytäntöjä.

Mietitään yhdessä hyvinvoinnin supervoimia mieleen palauttaen, millaisia uusia tuotoksia kasvunkansioon voidaan tehdä. Ideoidaan yhdessä ja kirjoitetaan ideat muistiin. Tuotetaan uusia tuotoksia kansioihin.

Kehitetään arjen toimintaa lapsilähtöisemmäksi kerättyjen dokumenttien pohjalta.

VINKKEJÄ VARHAISKASVATTAJILLE

Muistakaa mahdollistaa lasten osallisuus ja vaikuttaminen oman kansion sisältöön

- Saadaanko hyvinvoinnin supervoimat linkitettyä arjen käytänteisiin niin, että ne eivät ole vain osa kasvunkansiota vaan osa koko varhaiskasvatuspäivää?
- Kuinka mahdollistetaan, että lapset voivat tehdä oman näköisiä tuotoksia kasvunkansioon?
- Miten huomioidaan, että kasvunkansion tuotokset on tehty monipuolisia menetelmiä hyödyntäen?
- Kuinka mahdollistetaan, että lapset voivat keksiä itse aiheita kasvunkansioon?
- Kuinka mahdollistetaan, että tuotoksia ei vain talleteta kansioon vaan ne oikeasti ovat osa pedagogista dokumentointia tulkintoineen?

MENETELMÄ 2: MINUN VAHVUUTENI

Menetelmän punainen lanka: Tavoitteena on huomata lasten ja aikuisten yhteistyönä yksittäisen lapsen vahvuuksia ja mielenkiinnonkohteita. Tavoitteena on myös tehdä huomatuksi näkyviksi, dokumentoida ne ja käyttää niitä lapsen kasvun ja kehityksen tukena.

KYSYMYKSET: KYSYKÄÄ TÄRKEIMMÄT KYSYMYKSET JA RAJATKAA AIHETTA YHDESSÄ LASTEN KANSSA.

Tutustutaan koko ryhmän lasten kanssa erilaisiin vahvuuksiin ja mielenkiinnonkohteisiin esimerkiksi keskustelemalla tai draaman keinoin.

Mietittäviä kysymyksiä:

- Missä minä olen hyvä? Mitä osaan tehdä jo hienosti? Mitä olen harjoitellut paljon?
- Mitä haluan harjoitella? Mitä haluan oppia?
- Mitä tykkään tehdä kotona? Mitä tykkään tehdä päiväkodissa? Mitä tykkään tehdä ulkona? Mitä haluaisin tehdä?
- Mikä minusta ei ole hauskaa?

DOKUMENTOINTI: KERÄTKÄÄ TIETOA, JOHTOLANKOJA JA VASTAUKSIA SEKÄ DOKUMENTOIKAA AKTIIVISESTI YHDESSÄ LASTEN KANSSA.

Jokainen lapsi askarteleo oman vahvuustaulun pohjan seinälle. Se voi olla muodoltaan mikä vain lasta kiinnostava, kunhan se on kooltaan tarpeeksi suuri dokumenttien kiinnitykseen. Ajan kuluessa siihen kiinnitetään dokumentteja, jotka on toteutettu esimerkiksi alla olevin keinoin:

- Lapset valokuvaavat luontevana osana arkeaan omia tuotoksiaan, leikkejään ja onnistumisiaan. Myös aikuiset kuvaavat näitä asioita. Valokuviiin liitetään lapsen kuvasta kertoma teksti.
- Lapset piirtävät aikuisten ohjeistuksella tietyn väliajoin pieniä piirustuksia omista vahvuuksistaan / mielenkiinnonkohteistaan. Piirustuksiin liitetään lapsen kuvasta kertoma teksti.
- Aikuinen juttelee säännöllisesti arjessa kahden kesken jokaisen lapsen kanssa ja kirjaa tuumaustauko lomakkeelle lapsen ajatuksia (liite 4).
- Aikuiset havainnoivat arjessa lasten vahvuuksia ja mielenkiinnonkohteita sekä kirjaavat niitä post-it-lapuille. He kertovat lapsille havainnoistaan.

TULKINNAT: REFLEKTOIKAA, LUOKAA TULKINTOJA JA VASTAUKSIA YHDESSÄ LASTEN KANSSA.

Lapset ja aikuiset tutkivat arjessa aktiivisesti vahvuustauluja koko ryhmän kanssa ja kahden kesken. Ihaillaan, keskustellaan ja huomataan omia vahvuuksia sekä mielenkiinnonkohteita!

Kun lapsen vahvuustaulu on täytynyt hyvin, pidetään lapsen kanssa pieni yhteinen keskusteluhetki. Siinä aikuinen kirjoittaa lyhyesti tyhjälle paperille lapsen kuvista kertomaan hänen taitoihinsa ja mielenkiinnonkohteisiinsa liittyen. Ihastellaan yhdessä vahvuuksia ja sanoitetaan niitä lapselle. Vahvuustaulun kuvat yhdistetään kirjoitetun tekstin kanssa ja ne liitetään osaksi kasvunkansiota.

Vahvuustaulun tyhjennettyä aloitetaan siihen kerätä uusia dokumentteja, jotka jatkajalostetaan edellä mainitulla tavalla.

JOHTOPÄÄTÖKSET: LUOKAA YHTEISTÄ YMMÄRRYSTÄ JA SUUNNATKAA NIIDEN POHJALTA KATSETTA TULEVAISUUTEEN.

Aikuiset vievät lasten vahvuustaulujen perusteella heidän mielenkiinnonkohteitaan tiimipalaveriin tai lasten palaveriin yhteiseen keskusteluun. Yhdessä sovitaan, mitä näistä pystytään milläkin tavalla ja aikataululla toteuttamaan. Sovitaan näiden pohjalta esimerkiksi uusia projekteja ja teemapäiviä sekä muokataan oppimisympäristöä.

Keskustellaan tuotosten pohjalta sekä tiimipalavereissa että yksittäisen lapsen kanssa tämän vahvuuksista. Tullaan tietoisiksi vahvuuksista ja kirjataan ne muistiin, mikä auttaa lisäämään lapsen vahvuuksien hyödyntämistä hänen arjessaan.

MUUTOKSET TOIMINNASSA: KEHITTÄKÄÄ TOIMINTAA YHDESSÄ LASTEN KANSSA LUOMALLA UUSIA SISÄLTÖJÄ, TAVOITTEITA JA KÄYTTÄMÄLLÄ UUSIA MENETELMIÄ.

Lapsen vahvuustaulun dokumentteja käytetään vasulomakkeissa sekä -keskusteluissa kertomaan lapsen vahvuuksista ja mielenkiinnonkohteista.

Lasten vahvuustauluista nousseita vahvuuksia ja harjoittelun alla olevia asioita tuetaan arjessa. Niitä sanoitetaan, tehdään lapsi niistä tietoiseksi, kannustetaan lasta ja annetaan niistä hänelle aitoa kehua.

Toteutetaan pedagogisen dokumentoinnin avulla syntyneitä uusia projekti- ja teemapäiväideoita sekä muokataan oppimisympäristöä.

VINKKEJÄ VARHAISKASVATTAJILLE

Muistakaa mahdollistaa soljuva arki

- Ovatko kuvausvälineet lasten saatavilla ja onko heillä lupa käyttää niitä? Osavatko lapset käyttää saatavilla olevia kuvausvälineitä?
- Pitävätkö aikuiset omilla puheillaan ja teoillaan vahvuuksien ja mielenkiinnonkohteiden huomaamisen mahdollisena koko ajan arjessa mukana kulkevana jatkumona?
- Voiko olla nimettyinä eri vastuuhenkilö, joka huolehtii kuvaamisesta, ja kuvien esille laitosta, tuumaustaukolomakkeista sekä lapsen keskusteluhetken kirjaamisesta? Kuinka vastuuta jaetaan niin, että asiat sujuvat arjessa vaivattomasti? Millä ajalla mitäkin asiaa tehdään?

Voitte käyttää tutustuessanne lasten kanssa vahvuuksiin Lotta Uusitalo-Malmivaaran ja Kaisa Vuorisen HUOMAA HYVÄ -toimintakortteja (PS-Kustannus).

Muistakaa sanoittaa vahvuuksia, kehua, kannustaa ja iloita yhdessä lasten kanssa!

MENETELMÄ 3: RYHMÄN HYVÄN MIELEN SEINÄ

Menetelmän punainen lanka: Tavoitteena on oppia huomaamaan sekä itsessään että muissa ihmisissä ja asioissa olevaa hyvää. Tavoitteena on myös yhteisten mielenkiinnonkohteiden näkyväksi tekeminen ja niiden jatkojalostuksen ideointi.

KYSYMYKSET: KYSYKÄÄ TÄRKEIMMÄT KYSYMYKSET JA RAJATKAA AIHETTA YHDESSÄ LASTEN KANSSA.

Mietitään yhdessä lasten kanssa, mikä on seuraavien viikkojen hyvien asioiden tai hyvän mielen bongauskohde.

Mietitään yhdessä, mikä tällä hetkellä lapsia ja aikuisia kiinnostaa.

Valitaan yhdessä ehdotuksista yksi bongauskohde. Kirjataan muut ehdotukset muistiin ja palataan niihin, kun valitaan uutta bongauskohdetta.

Sovitaan myös aika, minkä ajan asioita bongataan. Yhden teeman bongausaika voi olla esimerkiksi kaksi viikkoa tai sellainen aika, minkä ajan lapset innostuvat teemasta.

Bongauskohteena voivat olla ryhmän mielenkiinnon mukaisesti esimerkiksi kivat leikit, kavereiden kivat teot, hyvän mielen tuojat, kivat pihapuuhat.

DOKUMENTOINTI: KERÄTKÄÄ TIETOA, JOHTOLANKOJA JA VASTAUKSIA SEKÄ DOKUMENTOIKAA AKTIIVISESTI YHDESSÄ LASTEN KANSSA.

Valokuvataan lasten kanssa arjessa edellä sovitun teeman mukaisia asioita.

Aikuiset mahdollistavat, että myös lapset voivat kuvata huomaamiaan asioita arjessa mahdollisuuksien mukaan itsenäisesti.

Rakennetaan yhteistyössä lasten kanssa seinä, johon vähitellen lisätään kaikkien näkyville bongattuja hyvän mielen asioita ja tekoja.

Seinälle voidaan lisätä myös muulla kuin valokuvaamalla syntyneitä bongauskohteita, kuten piirustuksia tai lasten sanomia lausahduksia.

Kuvien alle kirjoitetaan tekstinä kuvan herättämiä ajatuksia.

TULKINNAT: REFLEKTOIKAA, LUOKAA TULKINTOJA JA VASTAUKSIA YHDESSÄ LASTEN KANSSA.

Pidetään pari kertaa viikossa pieni yhteinen porinahetki, jolloin tarkastellaan hyvän mielen seinän kuvia ja muita tuotoksia. Ihaillaan, keskustellaan ja huomataan yhdessä ympärillä olevaa hyvää!

Kysymyksiä yhteisen keskustelun tueksi:

- Mikä on lempikuvasi? Miksi?
- Mikä kuva saa sinut onnelliseksi / iloiseksi? Miksi?
- Mikä kuva saa sinut nauramaan? Miksi?
- Mitä bongatuista asioista haluaisitte tehdä enemmän? / Mikä bongatuista asioista kiinnostaa teitä eniten? Miksi?

Joku aikuisista kirjaa muistiin yhteisen porinahetken keskeiset ajatukset, syntyneet ideat ja mahdolliset sopimukset.

JOHTOPÄÄTÖKSET: LUOKAA YHTEISTÄ YMMÄRRYSTÄ JA SUUNNATKAA NIIDEN POHJALTA KATSETTA TULEVAISUUTEEN.

Mietitään yhdessä, onko yhteisessä porinahetkessä esille nousseista ideoista / ajatuksista joku sellainen, jota haluttaisiin yhdessä enemmän tutkia.

Jos porinahetkessä nousee ideoita, nostetaan yksi tai kaksi yhteistä ideaa / ajatusta hyvän mielen seinälle kuvina tai sanoina kaikkien näkyville.

MUUTOKSET TOIMINNASSA: KEHITTÄKÄÄ TOIMINTAA YHDESSÄ LASTEN KANSSA LUOMALLA UUSIA SISÄLTÖJÄ, TAVOITTEITA JA KÄYTTÄMÄLLÄ UUSIA MENETELMIÄ.

Suunnitellaan yhdessä, kuinka esille nostettuja ideoita / ajatuksia voidaan lähteä tutkimaan ja kehittämään. Mietitään, millaisilla menetelmillä tai toimintavoilla saamme tutustuttua asiaan (kädentaidot, retket, leikki, draama...).

Aikuinen kirjaa muistiin ja lasten näkyville sovitut asiat, menetelmät ja toimintatavat.

VINKKEJÄ VARHAISKASVATAJILLE

Muistakaa mahdollistaa lapsille bongauskohteiden kuvaaminen arjessa koko päiväkotipäivän ajan.

- Ovatko kuvausvälineet lasten saatavilla ja onko heillä lupa käyttää niitä?
- Osaavatko lapset käyttää saatavilla olevia kuvausvälineitä?
- Pitävätkö aikuiset omilla puheillaan ja teoillaan hyvien tekojen ja asioiden bongamisen mahdollisena koko ajan arjessa mukana kulkevana jatkumona?
- Mitä sovimme työntekijöiden kesken, jotta otetut valokuvat siirtyvät paperisiksi valokuviksi ja seinälle?
- Jos kuvaamme videoita, kuinka ne tuodaan lasten näkyville?
- Onko lapsilla mahdollisuus tuottaa seinälle materiaalia muuten kuin kuvaamalla?

MENETELMÄ 4: RYHMÄN YHTEINEN PROJEKTI

Menetelmän punainen lanka: Tavoitteena on dokumentoida systemaattisesti vaihe vaiheelta koko projektin etenemistä. Tavoitteena on myös ottaa lapset aktiivisina toimijoina mukaan projektin suunnitteluun, toteuttamiseen, dokumentoimiseen ja arviointiin.

Projekti etenee seuraavan vaihemallin mukaisesti: IHMETTELYVAIHE → VALINTAVAIHE → SUUNNITTELUVAIHE → TUTKIMISEN- JA TOTEUTTAMISENVAIHE → VÄLIARVIOINNIN VAIHE → TOIMINNAN KEHITTÄMISEN VAIHE → PROJEKTIN ARVIONNIN JA JAKAMISEN VAIHE

Projektin vaiheet menevät käytännössä limittäin eivätkä aina etene näin suoraviivaisesti.

KYSYMYKSET: KYSYKÄÄ TÄRKEIMMÄT KYSYMYKSET JA RAJATKAA AIHETTA YHDESSÄ LASTEN KANSSA.

PROJEKTIVAIHE 1: IHMETTELYVAIHE

Kerätään kaikkien näkyville kuvin ja sanoin asioita, jotka ryhmää sillä hetkellä kiinnostavat. Nämä asiat voivat nousta esimerkiksi lasten suorista ideoista, yhteisistä keskusteluista tai aikuisten havainnoista.

- Mitkä asiat meitä kiinnostavat?

PROJEKTIVAIHE 2: VALINTAVAIHE

Löydetään yksi yhteinen idea projektille. Tämä kirjataan kaikkien näkyville ajatuskartta tyyliä samoin kuin asiat, joita jo tiedetään asiasta. Tässä voidaan hyödyntää esimerkiksi lasten piirustuksia, valokuvia, valmiita kuvia sekä tekstiä.

- Mitä kiinnostavista asioista haluaisimme tutkia enemmän? Mitä jo tiedämme asiasta?

DOKUMENTOINTI: KERÄTKÄÄ TIETOA, JOHTOLANKOJA JA VASTAUKSIA SEKÄ DOKUMENTOIKAA AKTIIVISESTI YHDESSÄ LASTEN KANSSA.

PROJEKTIVAIHE 3: SUUNNITTELUVAIHE

Pohditaan yhdessä, mitä halutaan tietää asiasta lisää ja mitä halutaan tehdä aiheeseen liittyen. Suunnitelmat kirjataan tekstein, piirustuksin ja video- / äänitallentein muistiin. Mahdollisuuksien mukaan ne laitetaan esille edellisten dokumenttien jatkoksi.

Samalla suunnitellaan lasten kanssa alustava aikataulu projektille ja kuvataan se esimerkiksi aikajanana kaikille.

Suunnitellaan yhdessä, kuinka projektin etenemistä dokumentoidaan ja jaetaan vastuualueita myös lapsille.

- Mitä haluamme tietää lisää? Mitä haluamme tehdä?

PROJEKTIVAIHE 4: TUTKIMISEN JA TOTEUTTAMISEN VAIHE

Toteutetaan suunnitelmia leikkien, tutkien ja taiteellisen ilmaisun avulla.

Uusia oppimisen kokemuksia ja ilmiöitä dokumentoidaan esimerkiksi videoiden, valokuvien, piirtäen ja sadutuksen keinoin. Nämä dokumentit tallennetaan seinälle kaikkien nähtäväksi.

- Mitä teemme? Miten hankimme uutta tietoa? Mitä uusia kysymyksiä nousee?

TULKINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET: REFLEKTOIKAA, LUOKAA TULKINTOJA JA VASTAUKSIA YHDESSÄ LASTEN KANSSA. LUOKAA YHTEISTÄ YMMÄRRYSTÄ JA SUUNNATKAA NIIDEN POHJALTA KATSETTA TULEVAISUUTEEN.

PROJEKTIVAIHE 5: VÄLIARVIOINNIN VAIHE

Pohditaan yhdessä lasten kanssa dokumenttien perusteella,

- kuinka projekti etenee.
- kuinka sitä voidaan kehittää.
- missä ollaan onnistuttu.
- millaisia uusia toteutusideoita on keksitty / keksitään.

Uudet ideat, kehittämiskohteet ja onnistumiset kirjataan näkyville projektin dokumenttien jatkumoksi.

MUUTOKSET TOIMINNASSA: KEHITTÄKÄÄ TOIMINTAA YHDESSÄ LASTEN KANSSA LUOMALLA UUSIA SISÄLTÖJÄ, TAVOITTEITA JA KÄYTTÄMÄLLÄ UUSIA MENETELMIÄ.

PROJEKTIVAIHE 6: TOIMINNAN KEHITTÄMISEN VAIHE

Toimintaa muokataan uusien ajatusten pohjalta. Käytetään mahdollisesti uusia välineitä ja menetelmiä.

Laajennetaan ja syvennetään mahdollisesti tutkimuskohdetta.

Dokumentointia jatketaan systemaattisesti.

- Mikä toimii hyvin? Mikä on hankalaa? Mitä halutaan tehdä lisää?
Mitä halutaan tehdä toisin?

TULKINNAT: REFLEKTOIKAA, LUOKAA TULKINTOJA JA VASTAUKSIA YHDESSÄ LASTEN KANSSA.

PROJEKTIVAIHE 7: PROJEKTIN ARVIOINNIN JA JAKAMISEN VAIHE

Kerrataan yhdessä eri vaiheiden onnistumisia ja tavoitteisiin pääsemisiä seinälle kerättyjä dokumentteja hyödyntäen.

Jokainen lapsi ja aikuinen saa kertoa vuorollaan, mitä on itse oppinut asiasta ja mikä on hänelle tuottanut iloa sekä onnistumisen kokemuksia.

Pohditaan myös, mikä on ollut vaikeaa ja mitä ei vielä tiedetä.

Voidaan tehdä samanlainen käsitekartta kuin valintavaiheessa tehtiin. Nyt käsitekarttaan kirjataan kaikki ne asiat, joita projektin lopuksi asiasta tiedetään. Verrataan näitä eri vaiheessa tehtyjä käsitekarttoja ja huomataan opitut asiat.

Sovitetaan, kenelle ja miten projekti esitellään. Esittelymuotoja voi olla esimerkiksi näytely, näytelmä, laulu tai lehti. Tärkeää on, että lapset pääsevät esittelemään muille oppimaansa ja kokemaansa.

- Mitä tehtiin? Mitä opittiin? Mikä oli vaikeaa / helppoa?
- Miten kerromme projektistamme muille?

Projektin vaihemalli mukailen Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen, E. 2018.

VINKKEJÄ VARHAISKASVATTAJILLE

Muistakaa pitää koko prosessin kulku dokumentteineen loogisena jatkumona näkyvillä koko projektin ajan!

Muistakaa yhdessä aikuisten kesken reflektoida ja arvioida projektin onnistuminen pedagogisesta näkökulmasta.

- Miten lasten sitoutuneisuus näkyy?
- Miten lasten osallisuus toteutuu?
- Miten lapset toimivat ryhmässä yhteistyössä?
- Miten aikuisten työnjako onnistuu?
- Missä olemme onnistuneet?
- Mitä voisimme parantaa ensi kerralla?
- Kuinka eri oppimisen alueet ja laaja-alaisen osaamisen alueet saadaan nivottua projektiin?

Muistakaa palata näkyvillä oleviin, jo menneisiin, prosessin vaiheisiin lasten kanssa läpi koko projektin ajan. Näin voitte saada uusia ideoita projektin toteuttamiseen.

LÄHDELUETTELO

Leskisenoja, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Toteuta käytännössä. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Helsinki.

Rintakorpi, K. 2020. Pedagoginen dokumentointi. Miten toteutan pedagogista dokumentointia? Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-dokumentointi>. 10.7.2020.

Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen, E. 2018. Tää on meidän maailma. Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus ja Kirjapaja.

Tarkka, K. 2020. Pedagoginen dokumentointi. Johdanto pedagogiseen dokumentointiin. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-dokumentointi>. 10.7.2020.

Turja, L. & Vuorisalo, M. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. 2017 Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy, 36-55.

PEDAGOGISEN DOKUMENTOINNIN SUUNNITTELULOMAKE VARHAISKASVATTAJILLE

Pedagogisen dokumentoinnin muoto: _____

Ajankohta: _____

KUKA TEKEE?	MITÄ TEKEE?	MITEN TEKEE?	MILLOIN TEKEE?	MITEN JA MILLOIN ARVIOIDAAN?

Hyvinvoinnin supervoimat Elisa Leskisenojan mukaan

Supervoima	Työkaluja	Havainnoi ja työstä niitä
Myönteiset tunteet Ilo, tyytyväisyys, kiinnostus, innostus, kiitollisuus, rakkaus, toiveikkaus, turvallisuuden tunne, ylpeys	Leikki, huumori, hassuttelu, kiitollisuusrutiinit, lapsen vastaanottaminen aamulla, viihtyisä ympäristö, hyvin asioihin keskittyminen, myönteisten tunteiden tunnistaminen	Vaikuttaako lapsi iloiselta? Mitkä asiat tuovat lapselle mielihyvää? Mistä lapsi nauttii? Mistä lapsi pitää? Mitkä tuottaa lapselle turvallisuutta? Mikä synnyttää oppimisen ilon? Osaako lapsi tunnistaa ja sanoittaa tunteitaan?
Toimintaan sitoutuminen Keskittyminen ja uppoutuminen, flow	Suunnitelmallinen leikki, tietoisuustaidot, hengitysharjoitukset, projektit	Mikä lasta kiinnostaa? Mistä lapsi innostuu? Mistä asioista lapsi usein puhuu? Millaisen tekemisen äärelle lapsi rauhoittuu? Mitkä tekijät auttavat lasta keskittymään?
Välittävät ihmissuhteet Aikuisen ja lapsen suhde, lasten keskinäiset suhteet, yhteistyö lapsen perheen kanssa	Välittävä pedagogiikka, nojatuolipedagogiikka, hymy, positiivinen puhekuultuuri, hyvään keskittyminen, yksilöllisten tarpeiden huomioiminen, myönteinen palaute, sosiaalisten tilanteiden mallintaminen, tiivis yhteistyö kotien kanssa	Millaiseen vuorovaikutukseen lapsi antautuu? Luottaako lapsi aikuiseen? Kenelle hän kertoo asioitaan? Uskaltaako hän tulla kertomaan myös vaikeista asioista? Miten lapsi kohtaa toisen lapsen? Kenen kanssa hän mieluiten leikkii? Miten lapsi toimii isossa ryhmässä, pienryhmässä ja parin kanssa? Miten lapsi ratkaisee ristiriitoja? Miten aikuinen voisi tukea lapsen sosiaalisten taitojen vahvistumista?
Merkityksellisyyden kokemukset Toiminnan ja oman elämän merkityksellisyys	Osallisuus, vahvuudet	Miten lapsen ääni kuuluu toiminnan eri vaiheissa? Pystyykö lapsi tuomaan omia ajatuksiaan ja toiveitaan esille? Saako lapsi päättää häntä koskevista asioista? Otetaanko lapsen toiveet huomioon perushoitotilanteissa? Mitä vahvuuksia lapsi osoittaa omassa käyttäytymisessään? Mitkä ovat lapsen kasvuvahvuuksia? Osaako lapsi nimetä omia vahvuuksiaan?
Saavuttaminen Onnistumisen kokemukset, tähtihetket, omien tavoitteiden saavuttaminen, pystyvyyden tunne	Onnistumisen kokemusten tuottaminen, myönteinen palaute, kannustaminen, tavoitteiden asettelu, mindset, sinnikkyuden ja toipumiskyvyn vahvistaminen, palkintojuhlat	Millaisissa tilanteissa lapsi kokee onnistumisen kokemuksia? Ovatko tavoitteet oikealla tasolla? Miten lapsen onnistumisia tehdään näkyväksi? Millä eri tavoin lapsi saa myönteistä palautetta? Missä asioissa lapsi osoittaa sinnikkyyttä? Miten lapsen sinnikkyyttä voidaan tukea? Miten lapsi käsittelee epäonnistumisia? Miten aikuinen ruokkii kasvun asennetta?

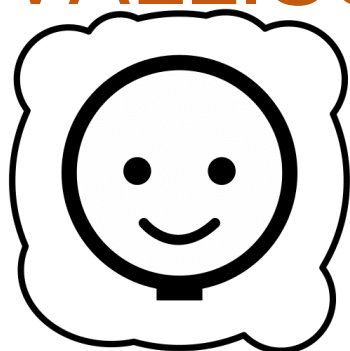
Leskisenoja, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Toteuta käytännössä.

MYÖNTEISET TUNTEET

ILO INNOSTUS

RAKKAUS YLPEYS

TURVALLISUUDEN TUNNE

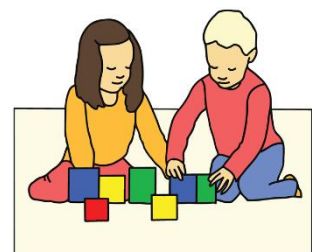
Lähde: Papunet 2019.

TOIMINTAAN SITOUTUMINEN

KESKITTÄMINEN

UPPOUTUMINEN

SUUNNITELMALLISUUS

Lähde: Papunet 2019.

VÄLITTÄVÄT IHMISSUHTEET

AIKUINEN-LAPSI SUHDE

LASTEN VÄLINEN SUHDE

PERHEET MUKAAN

Lähde: Papunet 2019.

MERKITYKSELLISYYDEN KOKEMUKSET

OSALLISUUDEN KOKEMUKSET

(TOIMINNAN MERKITYKSELLISYYS)

VAHVUUDET

(OMAN ELÄMÄN MERKITYKSELLISYYS)

Lähde: Papunet 2019.

SAAVUTTAMINEN

ONNISTUMINEN

TÄHTIHETKET

TAVOITTEIDEN
SAAVUTTAMINEN

Lähde: Papunet 2019.

JOS MINULLA OLISI TAIKASAUVA... -TUUMAUSTAUKO

NIMENI: _____ PÄIVÄMÄÄRÄ: _____

JOS MINULLA OLISI TAIKASAUVA JA VOISIN TOTEUTTAA KOLME TOIVOMUSTA, MINÄ...

JOS MINULLA OLISI TAIKASAUVA JA VOISIN MUUTTAA PÄIVÄKODISSA JOTAIN, MINÄ...

JOS MINULLA OLISI TAIKASAUVA JA VOISIN OPPIA UUSIA ASIOITA, MINÄ...

MINUN VAHVUUTENI -KYSELY TUUMAUSTAUOLLE

NIMENI: _____ PÄIVÄMÄÄRÄ: _____

Mistä asioista sinulle tulee hyvä mieli?

Missä olet hyvä? Mitä osaat jo?

Mitä teet mielelläsi kavereiden kanssa?

Mitä uutta haluaisit oppia?

MIELENKIINNONKOHTEENI -KYSELY TUUMAUSTAUOLLE

NIMENI: _____ PÄIVÄMÄÄRÄ: _____

Mitä sinulle kuuluu?

Mitkä ovat sinun lempileikkisi? Miksi?

Mitä haluaisit tehdä päiväkodissa?

Mistä asioista et pidä?